

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ
ХАРЬКОВСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ХАРЬКОВСКИЙ ГУМАНИТАРНЫЙ ИНСТИТУТ
„НАРОДНАЯ УКРАИНСКАЯ АКАДЕМИЯ“

МАТЕРИАЛЫ И ТЕЗИСЫ

НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ, ПОСВЯЩЕННОЙ 30-летию
КАФЕДРЫ ИСТОРИОГРАФИИ,
ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЯ И АРХЕОЛОГИИ ХГУ

(II Астаховские чтения)

1-2 ноября 1994 г.

АРХИВНЫЕ ДОКУМЕНТЫ СБУ КАК ИСТОЧНИК ДЛЯ ИЗУЧЕНИЯ
ИСТОРИИ ХАРЬКОВСКОГО ИСТОРИЧЕСКОГО МУЗЕЯ

Изучение истории Харьковского исторического музея базируется на документах ГАХО, фондах музея, публикациях в прессе и т. п., но оно было бы неполным без привлечения таких богатых информативных источников как архивные дела СБУ, в частности дела репрессированных в 30-40-е гг. директоров музея Я. Н. Сапьяна и О. Н. Рудинского. Документы, имеющиеся в этих делах, позволяют выявить новые, неизвестные факты из истории музея, проанализировать его работу.

В деле Я. Н. Сапьяна в целом не содержится документов непосредственно связанных с деятельностью музея, они скорее характеризуют настроение той части новой украинской интеллигенции, которая будучи коммунистами, имела все же несколько отличные от линии партии взгляды на необходимость проведения коллективизации, причины голода в Украине и ее роли в СССР. Однако анализ этих документов дает косвенные сведения о перестройке работы музея в период его преобразования из Музея Слободской Украины им. Г. С. Сковороды в исторический, о том, какое важное идеологическое значение придавали партийные органы музею в борьбе с оппозицией. Так, постановлением райкомиссии по чистке партии Я. Н. Сапьян был исключен из ВКП/б/ по обвинению в том, что "задержал открытие музея на I год 4 мес. в момент развернутой борьбы со скрипичновщиной". Об изменении структуры музея в связи с его перепрофилизацией свидетельствует и тот факт из биографии Я. Н. Сапьяна, что он совмещал пост директора музея и заведующего отделом пролетарской революции, которого ранее в музее не было.

Архивное уголовное дело № 111, в котором содержатся документы, касающиеся О. Н. Рудинского, является ценным источником для изучения истории Харькова в период оккупации 1941-1943 гг. Протоколы допросов О. Н. Рудинского и сотрудницы музея Л. И. Ткаченко, докладные записки директора музея в управу и немецким властям, планы и отчеты музея представляют огромный интерес для изучения истории музея. Так, из плановой и отчетной документации за декабрь 1941 г. - июль 1943 г. видно, что основным направлением работы

музея було встановлення експозиції, в частині відділа природи. Незначительно поповнялись колекції. Фондова робота була зв'язана з розміщенням і упорядоченням музейних предметів, постраждалих від бомбежок, пожег, грабежів і т.п. Великий інтерес представляє група документів, зв'язаних з діяльністю німецьких властей по створенню археологічного музею в Харківській області. Особливо слід відзначити текст промови на відкритті археологічної виставки керівника робочої групи "Харків" Головного штабу Розенберга О. Бендтагеля, в якій розкриваються цілі і механізми створення виставки.

Робота над вивченням документів архіву СБУ продовжується. Необхідно як можна повніше використовувати цей багатий джерело для виявлення неоправданно забутих фактів і людей, внесли свій вклад в історію і культуру нашої держави.

Савченко Л.П.

Харківський державний політехнічний
університет

ЕВРИСТИКА В ДЖЕРЕЛОЗНАВЧІЙ РОБОТІ З ПЕРІОДИКОЮ ОСТАННЬОГО ДЕСЯТИЛІТТЯ

Евристика /пошук та відбір джерел для дослідження/ є першим етапом джерелознавчої роботи. Недооцінювати значення відповідної роботи з періодикою, виходячи з її доступності і бібліографічної особливості, не можна.

Відносно української і загалом радянської преси 80-х рр. маємо досить розгалужену систему бібліографічних посібників, серед яких насамперед треба виділити літописи газетних і журнальних статей. Однак у даних літописах не описуються тексти невеликого розміру, відповідно не відображається більша частина матеріалів з інформацією так званого "сигнального типу" /оперативна інформація щоденних газет, яка відображає поточний момент/. У цих довідниках зафіксовано матеріали далеко не всіх періодичних видань. Іноді в списку газетного або журнального матеріалу входить коротке роз'яснення - про що йдеться в даному матеріалі, але частіше про його зміст доводиться судити виходячи лише із заголовку наведеного в літописі. Слід пам'ятати про поширеність дефектних, не відповідюючих темі публікації заголовків.